

masse ära uppustwad. Naesterahwad lehwitastwad rätikutege ja mehed landstwad punaseid nellisid. Nad tahtstwad teda wabastada, ja temale isiklikku wabadust linskida, nagu maaseadus seda nõudis. Smestamine ja auukartus hiiglawõitja ees oli nii suur, et hull ohwitserisid teisri heaks ja peastmises endid ähwardas ühendada. Niisugusel olekul ei jäänud walitsusel muud üle, kui laewakaptenile lastu anda ja wangi ära teise laewa peale wiia, millega teda Heelena saarele saadeti.

Selle laewa peal läidi wangidega hästi ümber, nagu Napoleon ise seda on linnitanud. Sedasama wõime ta ütelda Heelena saarel olekust; iseenesest mõista oli ta see Napoleonile, kes lõi maailma enese alla tahtis sundida, suureks piinaks. Tema wabal hiiglawaimul oli wangipõli sadakorda raskem kui teistel surelikkudel. Seal ei olnud ta jutt ehl on tõusnud, nagu oleks tema wangi-ülem Sir Hudson Lowe harimata ja metsik inimene olnud.

Satul läidi Napoleoniga Heelena saarel õrnaste ümber, aga mitmetordsed peastmiskatsed tegiwad tema elu juba aasta pärast raskeks, sest et waltwamine Inglise poolt waljumaks läks. Inglise walitsusel läks korda üht kirja lätte saada, milles Napoleonile teatati, et Ameriklased tema peastmises umbes 600 tuhat rubla on koku pannud, saakfu ta aga sõnum sõpradele. Hiljem saiwad Inglased weel mõne teise wabastamise plaani lätte, mis Amerikas oli wälja mõeldud. Mai kuul 1815 aastal saadi Washingtonist teada, et laew juba merel, mis Napoleoni wangi-põlwele tahab otša teha. Kohe saatis Inglis walitsus laewadega sõjawäge Heelena saarele. Ameriklaste waimustus Napoleoni wastu, kes kuningad alandanud ja ühendatud riikidele Lufiana maakonna müünud, oli nii suur, et nende poelt kõige pahemat wõis karta.

Nüüd andis Inglis walitsus walju lastu wangi üle kangesti walwada. Tema jalutamise kohta kutsendati ja kell 6 õhtul pidi maailmawõitja oma wältese onnisse minema ja Inglis soldatid piirastwad majakese sisse ja Napoleon wõis oma alnast soldatite wabitulesid wadelda, ja wahisoldati sammusid oma akna al kuulda. Siin lastis ta oma kirjutajal omad mälestused paberisse panna.

Enne näis Siropa talle wälte olewat, nüüd oli Napoleoni terwe riik: wiis madalat tuba poolmädanud põrandatega. Aga ialgi ehl ei ole ta nii suur olnud,

kui siin, kus ta oma hirmust saatust unustades, lähe naesterahwa wälsemat walu püüdis waigistada. Selle peotäie inimestega püüti temale teiserikliku auu anda. Neis wiletsates ruumides oli ta ilka weel Keiser Napoleon, kuid wäljas aga nimetati teda: Kindral Bonaparte.

Paarkorda oli temal oma wangiülemaga koku-põrkamist, teda ta enam enese ette ei lastnud. Ta ei lastnud ka oma elumaja parandamist ette wõtta, ehl küll Ingliswalitsus seda soowis. Ingliswalitsus alandas tema ülespidamise summat aastast 80 tuhande rubla peale. Napoleon wihlas sest ajast Sir Hudson Lowet weel enam, kes omal wõimul nimetatud summat poolosa kõrgendas.

Napoleon müüs oma hõbedased sõõginõud ära. „Mis lastu hõbekausidest, kui sealt pealt midagi süüa pole,“ ütles ta. Oma truu auustajatest ajas ta mõned ära, teised lastustwad temast wabatahtlikult. Paar sõpra jäi temale surmani truutiks. Sest saadil ei tulnud ta enam toast wälja, ega läinud ta aeda; punasekuue mehed oliwad talle wastu meelt, ja ta ei wõinud neid silma otsastgi näha. Ilka enam ja enam läks tema elu übetooniliseks. Siin waituses elas ta weel kord kõi omad wõidud ja elu-äpardused läbi ja lastis nad oma waimusilma eest mööda minna. . . .

See mees, kes Prantsuse mässu waigistas, Prantsuse-maa elu ümber muutis, kes Italias, Helweetsias ja Saksamaal sügawad uue elu alused pani, kes Öhtumaad Homikumaa wastu liikuma pani, misugust liikumist ristisõitusest saadil enam ei olnud nähtud, ja kes tuhandate ja tuhandate filmad Heelena saarele tõmbas, see peab wististe suremata suuruste seas ajaloo esimeses reas seisma.

W ä ä s u k e n e .

(Rahwajuuist).

Kui Moa suure weeputuse ajal laewas oli ja laew laenetest wee peal edasi ja tagasi sai liigutatud, siis tuli wanapagan ja uuristas laewale augu sisse, et teda kõikidega, kes seal peal oliwad, põhja lasta. Laew oleks tõeste hullu läinud, kui Moa seda auu mitte ei oleks tähele pannud ja madu senni, kui Moa augule pulka ette tegi, mitte oma saba ei oleks ette pistnud. Kui laew jälle kindel oli, siis tahtis Moa maole aitamise eest meelehead teha ja saatis kihulase, kellel wäga peenikene maitmine oli,